

Socijalno planiranje

Obilježja procesa participativnog planiranja u razvoju zajednica

Prof.dr.sc. Nino Žganec

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada

30. JESENSKI POSLOVNI

SASTANAK HRVATSKE MREŽE ZDRAVIH GRADOVA

Osijek 1.- 3. 10. 2025.

Socijalno planiranje

- Što?
- Kako?
- Zašto? Zašto participativno?

Što je socijalno planiranje?

- proces planiranja **programa, usluga i politika** društvenog razvoja s ciljem poboljšanja kvalitete života zajednica i pojedinaca
- **interdisciplinarni pristup** analizi, dizajnu ili modifikaciji socijalnih sistema i struktura
- program usmjeren na **sociokulturnu promjenu** u određenom smjeru s određenim ciljem
- Kahn (1969), Rothman (1979, 1996), Forester (1989)
- Hillier (2023), Baines i sur. (2024), Klimczuk (2025)

Kako?

Vrste (tipovi) socijalnog planiranja

- Tehničko, racionalno planiranje (Rothman)
- Integrativno / strateško planiranje (Kahn)
- Krizno / adaptivno planiranje
- Transformativno planiranje (Forester)
- Participativno (inkluzivno) planiranje (Baines i sur.)

Pretpostavka u
razumijevanju
participativnih
pristupa

Zajednice s
nedostacima i
potrebama

Građani i zajednice
imaju mogućnosti i
sposobnosti

- Participativni pristup kao svojevrsni izazov tradicionalnim rješenjima za urbane probleme koja su uglavnom usmjerena na potrebe i nedostatke u dijelovima grada
- Ukazuje na razlike između pristupa razvoju zajednice utemeljenih na „potrebama” i pristupa utemeljenim na „resursima”

- Pristup „**procjene potreba**” usmjeren je na utvrđivanje prostora između onoga što zajednica ima i onoga što želi da postoji, drugim riječima na **ono što nedostaje**
- Takav pristup ljude često vodi do zaključka kako su nemoćni i kako nije moguće ostvariti promjenu što je u potpunoj suprotnosti s idejom razvoja zajednice koja teži „socijalnoj promjeni” putem uključenosti ljudi, osobito onih koji su ugroženi i zapostavljeni pri čemu je važno da koriste i razvijaju svoje vlastite vještine i iskustvo

- Participativni pristup počiva na principima **priznavanja snaga, mogućnosti, talenata i resursa i potiče na akciju koja će dovesti do promjene**
- Važnu ulogu u razumijevanju igra koncept „**socijalnog kapitala**”
- *Putnam (2000) definira socijalni kapital kao mreže, norme i povjerenje koje omogućava ljudima da rade zajedno prema zajedničkim ciljevima. Ističe kako socijalni kapital ima mjerljive učinke na sve aspekte našeg života u smislu: pronalaženja posla, savladavanja bolesti, stvaranja financijskog kapitala i resursa važnih za poslovanje i razvoj pozitivnih osobina ličnosti*

7 vrsta kapitala zajednice (Flora i Flora, 2013)

- **Prirodni kapital** (elementi prirode prisutni u zajednici uključujući zemlju i vodu, vrijeme i bioraznolikost)
- **Kulturni kapital** (vrijednosti i perspektive članova zajednice koje imaju glavne uloge u stvaranju vlastitog uspjeha i utjecanju na promjene u zajednici)
- **Ljudski kapital** (obrazovanje, vještine, zdravlje i samopoštovanje članova zajednice)
- **Socijalni kapital** (povjerenje, suradnja i zajednička vizija među članovima zajednice)
- **Politički kapital** (sposobnost grupa ili zajednica da utječu na politiku i osiguraju da se provodi odgovarajuća politika)
- **Financijski kapital** (novčani resursi)
- **Izgrađeni kapital** (građevine koje doprinose infrastrukturnim kapacitetima zajednice)

Neka obilježja participativnog pristupa

- Zasniva se na načelu **socijalne pravde i jednakosti**
- Promiče **respekt** prema zajednici i pojedincima
- Promjena paradigme – **proizlazi iz zajednice**, a ne iz rezultata istraživanja ili iz potreba financijera projekata
- Predstavlja konceptualni okvir/alat za **razumijevanje zajednica**

Zašto participativni pristup?

- Aktivnosti počinju s onim što zajednica / pojedinci imaju
- Aktivnosti mogu početi i održati se bez financija, grantova...
- Izgrađuje se lokalno vodstvo
- Izgrađuju se lokalne veze – ne „oni” nego „mi”
- Izgrađuju se veze između zajednice i vanjske okoline
- Pitanja, problemi i rješenja se definiraju cjelovito – na način na koji su oni i prisutni u zajednici i na koji ih ljudi doživljavaju
- Usmjeren je osnaživanju članova zajednice

Principi na kojima se zasniva participativni pristup

- Utemeljenost na resursima
- Puno sudjelovanje /puni doprinos
 - Svatko je važan
 - Mobiliziraju se sve mogućnosti, sva kreativnost...
- Usmjerenost na odnose
 - Izgrađuju se kapaciteti, kreativna rješenja
- Usmjerenost na interne mogućnosti i procese – lokalna rješenja
 - Koja su uspješnija
 - Koja bolje koriste postojeće resurse
- Stvara se prostor za građane

Potrebe	Resursi
Usmjerenost na nedostatke	Usmjerenost na uspjehe i mogućnosti zajednice
Rezultira fragmentiranim odgovorima na probleme zajednice	Stvara međuovisnosti
Ljude pretvara u korisnike usluga i stvara ovisnost	Otkriva načine na koji stanovnici zajednice mogu iskoristiti svoje sposobnosti i mogućnosti
Građani imaju malo mogućnosti u utjecanju na način rješavanja problema u zajednici	Usmjeren je na osnaživanje ljudi

Potrebe, nedostaci, problemi	Sposobnosti, resursi, snovi, snaga
Negativna „mentalna mapa“	Optimistična „mentalna mapa“
Mentalitet „klijenata“	Sudjelovanje građana
Resursi idu prema ustanovama	Minimizira utjecaj birokracije, resursi pripadaju zajednici
Podcjenjuje lokalno vodstvo	Potiče izgradnju lokalnog vodstva i povjerenja
Ovisnost	Osnaživanje
Razdvaja zajednicu	Stvara veze
Izvana prema unutra	Iznutra prema van

Procesi participativnog planiranja

- Mapiranje resursa zajednice
- Mobiliziranje pojedinaca iz zajednice, njihovih sposobnosti, mogućnosti, talenata
- Stvaranje internih i eksternih veza
 - Razvijanje vizije „općeg dobra”
 - Definiranje i rješavanje problema
 - Višestruki putovi za vodstvo u zajednici
 - Ponovno osnaživanje unutarnjih snaga
 - Pogodno za stvaranje vizije zajednice

5 ključnih vrsta resursa

- Pojedinci
- Udruge
- Institucije
- Fizički resursi
- Veze

Što možemo učiniti s prikupljenim podacima?

- Uspostaviti tim/vijeće koje će se dalje baviti utvrđenim problemima
- Pronaći mjesto na kojem će se održati određene aktivnosti
- Pronaći lokalne suradnike koji mogu pomoći u obavljanju određenih aktivnosti
- Motivirati lokalno stanovništvo da pomogne svojim priložima, radom...
- Uspostaviti “centar u zajednici”
- Provesti različite aktivnosti koje će potaknuti lokalno stanovništvo na sudjelovanje
- Dokumentirati i ocijeniti aktivnosti

Hvala na pažnji!

